

tentionsanstalten i Mariager 5 (1 bedret, 4 uhelbredede), til Sværrig 1 (uhelbredet), til Plejeanstalten i Viborg 8 (alle uhelbredede), til Forsørgelseskommunerne eller Familierne 18 (6 helbredede, 5 bedrede, 7 uhelbredede). 3 afgik ved Døden, og saaledes var der ved Udgangen af 1877 endnu 12 Patienter tilbage i Anstalten, som henhørte til denne Kategori, nemlig:

- 5 Md. » Kv., som havde begaaet eller attenteret Drab,
 4 - 1 - som havde anstiftet Ildebrand, og
 2 - » - som havde begaaet Selvtægt eller anden Voldsomhed.

De fleste af disse havde dog forlængst ophørt at være farlige: adskillige af dem hørte endogsaa til Anstaltens flinkeste og mest betroede Arbejdere, skjøndt uskikkede til at færdes i Livet paa egen Haand. I det Hele maa det indrømmes, at skjøndt disse Patienter ikke sjældent have været af den Beskaffenhed, at man ved deres Anmeldelse nok kunde ønske Anstalten forskaanet for at modtage dem, er det dog kun ganske undtagelsesvis, at deres direkte eller indirekte Indflydelse paa Omgivelserne har været mere uheldig og foraarsaget større Vanskeligheder end Tilfældet ogsaa kan være med mange andre, hvis Forhold just ikke har givet Forargelse. En større Anstalt vil altid bedre end en lille kunne magte og neutralisere slige Elementer, naar de ikke ere talrigere end her: under de begrænsede Forhold her i Landet vilde det derfor neppe være rigtigt at udsondre de her omhandlede Sindssyge i en mindre Anstalt for sig, saaledes som man andetsteds har paatænkt og i England gennemført i stor Maalestok.

IX.

Sygdommens Varighed ved Indlæggelsen.

Der har ved Sindssygeanstalterne altid været lagt særdeles Vægt paa en betimelig Indsendelse af Patienterne, som væsentlig Betingelse for et heldigt Resultat af Behandlingen. Da den jydsk Anstalt ved sin Oprettelse udelukkende var bestemt for Helbredelige, var det desuden nødvendigt at fastsætte et bestemt Tidspunkt, efter hvilket Afvisning paa Grund af Uhelbredelighed kunde finde Sted med al den Sikkerhed mod Fejltagelser angaaende dette Punkt som Sagens Natur tillod; og i Betragtning af de Fordomme som, i det mindste saalænge Sagen endnu var ny, maatte befrygtes at ville afholde Mange fra at søge Anstaltens Hjælp i rette Tid, blev det tillige anseet for ønskeligt at optage Bestemmelser i Regulativet, sigtende til at befordre en betimelig Indlæggelse. Medens altsaa Sygdommens Varighed ud over et Tidsrum af 2 Aar blev vedtaget som almindeligt Uhelbredelighedskriterium der ordentligvis maatte udelukke fra Optagelse, og medens Betalingen i det Hele blev ansat temmelig lavt, endogsaa efter Pengenes Værdi for 25 Aar siden, blev der endnu ligesom sat en Præmie paa hurtig Indsendelse af Patienterne, i det der efter den badenske Anstalt Illenaus Forbillede indrømmedes fri Behandling i de første 3 Maaneder af Opholdet til alle Uformuende af tredje Forplejningsklasse, som indkom inden 2 Maaneder efter Sygdommens Begyndelse.

Ved Sygdommens Begyndelse er nu her forstaaet det Tidspunkt, da utvivlsomme mentale Abnormiteter, være sig i Gemytslivet eller i den intellektuelle Sphære, først have givet sig tilkjende, selv om de

endnu en Tidlang have tilladt Patienten at gjælde for rask i mindre kyndige eller skarptseende Omgivelsers Øjne, saa at deres virkelige Beskaffenhed først senere er bleven erkjendt. Naturligvis har det ofte været vanskeligt nok at afgjøre, naar Sygdommen i Virkeligheden er begyndt; mange Gange, især naar den har haft et snigende Forløb og allerede var gammel ved Indlæggelsen, har det kun kunnet bestemmes aldeles omtrentligt, og selv blandt de Tilfælde, der ved Indlæggelsen have været udgivne og tildels antagne for nyligt opstaaede, er der ikke faa, som senere have vist sig at høre til dem af længere Varighed i Henhold til Oplysninger der først tilvejebragtes under Opholdet i Anstalten, mangen Gang gennem Patienternes egne Forklaringer eller Berigtigelser under deres Rekonvalescens. Men i saadanne Tilfælde, hvor Omstændighederne gjorde det tvivlsomt, om Sygdommen burde ansættes til kortere eller længere Varighed, er ved Udarbejdelsen af hosstaaende Oversigt (Tab. XXIX) altid valgt den længste, som det Alternativ, der efter almindelig Erfaring har størst Sandsynlighed for sig; og ved at lade Rubrikkerne for de mindre friske og ældre Tilfælde omfatte længere Tidsrum, er det dog formentlig undgaaet at faae mange eller betydelige Fejl ind i Tabellen.

Det fremgaaer da af denne, at Antallet af de Indlæggelser, som have fundet Sted i Sygdommens første 2 Aar, har udgjort før Udvidelsen 713 af 811, efter Udvidelsen 1426 af 2137, ialt 2139 af 2948. Antage vi nu, overensstemmende med Regulativets Forudsætning, Udgangen af Sygdommens andet Aar som gennemsnitlig Grændse for Helbredeligheden, sees det altsaa, at 72,5 % af samtlige i det hele 25aarige Tidsrum indlagte Tilfælde tillod mere eller mindre Haab om et gunstigt Udfald af Behandlingen, hvorimod 27,5 % eller noget over Fjerdedelen, allerede ved Indlæggelsen vare at betragte som uhelbredelige. Det sees fremdeles, at før Udvidelsen, medens Anstalten egentlig kun skulde arbejde for Helbredelige, havde den dog ikke undgaaet at modtage 98 Tilfælde af mere end to Aars Varighed (lidt over 12 %) hvorved Indlæggelserne i Sygdommens første to Aar vare bragte ned til 713 o. 87,9 %. Efter Udvidelsen derimod udgjorde denne sidste Klasse 1426 o. kun 66,7 %, de ældre Tilfælde 698 o. 33,3 %, forholdsvi*) henved 3 Gange saa mange som før Udvidelsen.

*) Ved Procentberegningen i dette Afsnit ere de 13 Personer, som have været indlagte uden at være sindssyge, ikke trukne fra i de vedkommende Totalsummer. Den derved foranledigede Unejagtighed udgjør imidlertid paa dette Sted kun 0,28—0,41 %, og er intetsteds af Betydenhed.

Tabel XXIX.

Sygdommens Varighed ved Indlæggelsen.

Indlagt i Sygdommens	Før Udvidelsen.			Efter Udvidelsen.			Hele Tidsrummet.		
	Md.	Kv.	B. Kj.	Md.	Kv.	B. Kj.	Md.	Kv.	B. Kj.
1ste Uge	13	11	24	26	29	55	39	40	79
2den —	14	21	35	46	58	104	60	79	139
3die —	16	15	31	40	50	90	56	65	121
4de —	32	25	57	55	70	125	87	95	182
2den Maaned	84	82	166	123	156	279	207	238	445
3die —	47	58	105	66	84	150	113	142	255
4de —	28	23	51	43	62	105	71	85	156
5te —	16	15	31	32	32	64	48	47	95
6te —	24	25	49	45	39	84	69	64	133
3die Fjerdingaar	27	32	59	53	53	106	80	85	165
4de —	15	25	40	56	28	84	71	53	124
3die Halvaar	11	18	29	49	43	92	60	61	121
4de —	28	8	36	44	44	88	72	52	124
3die Aar	14	10	24	68	38	106	82	48	130
4de —	5	2	7	44	40	84	49	42	91
5te —	5	2	7	22	32	54	27	34	61
6te—10de Aar	10	9	19	93	75	168	103	84	187
11te—15de —	"	"	"	37	24	61	37	24	61
16de—20de —	"	"	"	30	17	47	30	17	47
21de—30te —	"	"	"	14	14	28	14	14	28
31te—40de —	"	"	"	6	7	13	6	7	13
41de—50de —	"	"	"	1	2	3	1	2	3
Uvist, men over 2 Aar	15	26	41	68	61	129	83	87	170
Medfødt	"	"	"	3	2	5	3	2	5
Ikke sindssyge	"	"	"	8	5	13	8	5	13
ialt	404	407	811	1072	1065	2137	1476	1472	2948

Af Tilfælde, der ikke havde været over 2 Aar, optoges der fremdeles før Udvidelsen 79,2 i aarligt Gjennemsnit, efter Udvidelsen derimod 87,3 om Aaret. Skjøndt denne Forøgelse ikke er betydelig,

kunde den dog maaskee nærmest antyde en tiltagende Tilbøjelighed til at søge Anstalten i nogenlunde god Tid; men sammenholdes de enkelte Tal fra Tiden før og efter Udvidelsen, viser det sig, at saa godt som hele Differencen beroer paa, at der i Sygdommens 1ste Maaned er indkommet en halv Gang saa mange efter Udvidelsen som før samme, medens Forholdet ellers er temmelig ens i begge disse Perioder.

Større Opmærksomhed fortjener det Forhold som har fundet Sted med Hensyn til Sygdommens Varighed før Indlæggelsen hos de mandlige og de kvindelige Patienter. Før Udvidelsen har det været aldeles ens hos begge, men efter Udvidelsen er der en saa kjendelig Forskjel, at et Blik paa Tabel XXIX (da der paa det nærmeste er lige mange Indlæggelser af hvert Kjøen) er nok til at vise, hvorledes Kvinderne i det Hele ere i Overvægt blandt de friskere, Mændene derimod blandt de ældre Tilfælde. Af de 1605 der ialt ere indlagte i Sygdommens første halve Aar, udgjøre nemlig de mandlige kun 750 (46,7%), de kvindelige derimod 855 (53,2%), og Kvinderne have altsaa en Overvægt af 6,5%. Men allerede i Sygdommens andet Halvaar begynder Forholdet at blive omvendt, i det der af 289 Tilfælde kommer 151 (52,2%) paa Mændene og kun 138 (47,7%) paa Kvinderne, saa at Mændene her ere i Overvægt med 4,5%. Dette Forhold stiger fremdeles: blandt 245 Tilfælde af 1 til 2 Aars Varighed til 6,8% (132 mandlige, 113 kvindelige, henholdsvis 53,4 og 46,6%), og blandt de 796 der først ere indlagte efter Udløbet af Sygdommens andet Aar endogsaa til 9,3% (435 Mænd mod 361 Kvinder eller henholdsvis 54,6 og 45,3%). — Ogsaa paa St. Hans Hospital oplyser Prof. Steenberg i sin Beretning for 1877, at i de sidste 15 Aar have de kvindelige Patienter i det Hele været indlagte i mere betimelig Tid end de mandlige. Det synes endogsaa her at finde Sted i højere Grad end ved Aarhus, da Kvindernes Overvægt ikke, saaledes som der, indskrænker sig til Sygdommens første halve Aar, men ogsaa vedbliver i det andet, og blandt de i hele Sygdommens første Aar indlagte Tilfælde af begge Kjøen udgjør omtrent 6%. I Østifternes Anstalt træffe vi det samme Forhold: efter Beretningerne derfra har der i Aarene 1870—77 været optaget 831 Tilfælde i Sygdommens første halve Aar, hvoriblandt kun 381 mandlige mod 450 kvindelige, (45,8% mod 54,2%) saa at Kvindernes Overvægt udgjør henimod 8,5%.

En saadan Overensstemmelse mellem alle tre Anstalter taler nægtelig for, at dette Forhold ikke kan skrives paa Tilfældighedernes

Regning, men maa have en dybere Grund; og denne turde vel nærmest ligge deri, at der i begyndende Sindssygdometilfælde vistnok oftere rejser sig Betæneligheder hos Frænder og Venner, naar der bliver Tale om at indlægge mandlige Patienter i en Sindssygeanstalt, end naar det gjælder om kvindelige, fordi Mandens hele Stilling i Samfundet dels gjør det vanskeligere at skride ind, saa længe han nogenlunde passer sine Ting og ikke kommer i Kollision med god borgerlig Orden, dels kan give Indlæggelsen en Betydning for hans Fremtid, som den sædvanlig langt fra har i samme Grad for Kvinderne. Dette kan dog kun forklare Kvindernes Overvægt blandt de Patienter der indlægges i de tidligere Stadier, men ikke Mændenes blandt dem der først indkomme efter fleraarig eller mangeaarig Sygdom. Hertil turde Grunden vel snarest være at søge i den Omstændighed, at der blandt de uhelbredelige Mænd erfaringsmæssigt er flere end af de uhelbredelige Kvinder, som i Sygdommens senere Stadier efterhaanden synke ned i en saadan Tilstand af dyrisk Sløvhed og Hjælpeleshed, at det baade for deres egen og for Andres Skyld bliver nødvendigt at overgive dem til Anstaltsforplejningen, hvorimod de kvindelige Sindssyge i Reglen holde sig meget længere i en Tilstand som gjør dem taalelige, tildels endogsaa ret nyttige i Hjemmet. I de fleste Anstalter ville de uhelbredelige Mænd vistnok ogsaa i det Hele bære Præget af et lavere Standpunkt end de uhelbredelige Kvinder.

De 2139 Tilfælde, hvor Indlæggelse har fundet Sted inden Udløbet af Sygdommens 2det Aar, fordele sig ikke ganske i samme Forhold paa de jyske Patienter og dem ere indkomne andetstedsfra. Blandt samtlige Indlæggelser fra selve Jylland (2626 i Tallet, se Tab. V, S. 14) er der nemlig 1921 Tilfælde o. 73,1% af indtil 2 Aars Varighed: blandt de 322 som ikke vare fra Jylland, kun 218 o. 67,8%. Den relative Overvægt af de jyske Patienter over de ikke-jyske indenfor den regulativmæssigt vedtagne Helbredelighedsgrændse udgjør altsaa 5,3%.

Det synes ikke urimeligt at forudsætte større Tilbøjelighed hos Kjøbstadbefolkningen end hos Landbefolkningen til betimelig Indsendelse af Patienter, blandt andet fordi de stedlige og huslige Forhold i Byerne synes at maatte gjøre det vanskeligere og besværligere end paa Landet at beholde Patienterne hjemme under Sygdommens første, ofte netop fortrinsvis urolige Periode. Udskyde vi nu, for med Hensyn til dette Spørgsmaal at gjøre Materialet mere ensartet, de Indlæggelser som have fundet Sted fra Øerne og Udlandet, og holde

os alene til de 2626 fra selve Jylland, hvoraf 735 høre til Kjøbstad-
befolkningen, 1891 til Landbefolkningen, saa viser det sig ogsaa
virkelig, at der i de 2 første Maaneder af Sygdommen har været
indlagt

fra Kjøbstæderne . . 269 o. 36,5 %
fra Landet . . . . . 650 o. 34,3 %

altsaa forholdsvis flest fra Byerne. Men saasomt de to første Maaneder
ere forbi, vender Forholdet sig om. Fra og med 3die Maaned indtil
Sygdommen er 2 Aar gammel, har der nemlig været indlagt

fra Kjøbstæderne . . 262 o. 35,7 %
fra Landet . . . . . 740 o. 39,1 %

Landbefolkningens procentvise Overvægt er her saa meget større end
Kjøbstadbefolkningens i de to første Maaneder af Sygdommen, at
Landboerne ogsaa komme i Overvægt blandt alle de Indlæggelser fra
Jylland som have fundet Sted i Sygdommens 2 første Aar, nemlig

fra Kjøbstæderne . . 531 o. 72,2 %
fra Landet . . . . . 1390 o. 73,6 %

Overvægten er rigtignok ikke stor (1,4 %), og opvejes igjen ved
Forholdet blandt Indlæggelserne efter Udløbet af Sygdommens andet
Aar, nemlig

fra Kjøbstæderne . . 204 o. 27,7 %
fra Landet . . . . . 501 o. 26,4 %

Men det viser sig altsaa, at det egentlig kun er i Sygdommens første
Begyndelse, at der kan være Tale om mere Tilbøjelighed i Kjøb-
stæderne end paa Landet til hurtig Indsendelse af Patienter. I det
Hele kan Forholdet vel siges at være temmelig lige.

Det er dog væsentlig i prognostisk Henseende, at Syg-
dommens kortere eller længere Varighed før Indlæggelsen har Be-
tydning. Til nærmere Vurdering heraf er Forholdet af samtlige
Helbredelser*), procentvis beregnet efter Tilfældenes Varighed ved
Indlæggelsen, sammenstillet i omstaaende

*) Deri indbefattet de som først i Løbet af 1878 havde fundet Sted blandt de
før Udgangen af 1877 indlagte Patienter (se S. 161—62).

Tabel XXX.

Helbredelser efter Sygdommens Varighed ved Indlæggelsen.

Indlagt i Sygdommens	Mænd.		Kvinder.		Begge Kjen.	
	Antal.	Helbredede.	Antal.	Helbredede.	Antal.	Helbredede.
1ste Uge	39	22 o. 56,41 %	40	22 o. 55,00 %	79	44 o. 55,69 %
2den —	60	35 - 58,33 -	79	43 - 54,43 -	139	78 - 56,11 -
3die —	56	31 - 55,35 -	65	35 - 53,84 -	121	66 - 54,54 -
4de —	87	49 - 56,32 -	95	46 - 48,42 -	182	95 - 52,19 -
2den Maaned	207	118 - 57,00 -	238	110 - 46,21 -	445	228 - 51,43 -
3die —	113	53 - 46,90 -	142	66 - 46,47 -	255	119 - 46,66 -
4de —	71	26 - 36,61 -	85	33 - 38,82 -	156	59 - 37,82 -
5te —	48	13 - 27,08 -	47	18 - 38,29 -	95	31 - 32,63 -
6te —	69	28 - 40,57 -	64	22 - 34,37 -	133	50 - 37,59 -
3die Fjerdingaar	80	19 - 23,75 -	85	26 - 30,58 -	165	45 - 27,27 -
4de —	71	11 - 15,49 -	53	19 - 35,84 -	124	30 - 24,19 -
3die Halvaar	60	8 - 13,33 -	61	11 - 18,03 -	121	19 - 15,70 -
4de —	72	6 - 8,33 -	52	4 - 7,69 -	124	10 - 8,06 -
3die Aar	82	5 - 6,09 -	48	5 - 10,41 -	130	10 - 7,69 -
4de —	49	4 - 8,16 -	42	2 - 4,76 -	91	6 - 6,59 -
5te —	27	" "	34	2 - 5,88 -	61	2 - 3,27 -
6te-10de —	103	3 - 2,91 -	84	1 - 1,19 -	187	4 - 2,13 -
Efter 10de —	88	" "	64	" "	152	" "
Uvist, men eft. 2 Aar	83	15 - 18,07 -	87	11 - 12,63 -	170	26 - 15,29 -
Medfødt	3	" "	2	" "	5	" "
Ikke sindssyge	8	" "	5	" "	13	" "
Ialt	1476	446 o. 30,21 %	1472	476 o. 32,33 %	2948	922 o. 31,27 %

Ved at gennemløbe den sidste Kolonne, for begge Kjen til-
sammen, bliver man strax opmærksom paa, hvor langt gunstigere de
friskere Tilfælde ere stillede fremfor de ældre. Af dem der ere ind-
lagte i Sygdommens første Maaned er over Halvdelen (for alle 4 Uger
tilsammen 54,31 %) udgaaet som helbredet; den anden Maaned giver
endnu 51 %; og først blandt Tilfældene af over et halvt Aars Varighed

synker Helbredelserne ned under en Trediedel, thi vel har 5te Maaned alene ikke mere end 32,68 %, men for 4de, 5te og 6te tilsammen er Procenttallet 36,45. I det Hele danne Helbredelsesprocenterne for begge Kjøen tilsammen en Række, i hvilken Tallene aftage, jo ældre Tilfældene ere, skjøndt ikke ganske regelmæssigt. Saaledes viser der sig efter Udløbet af Sygdommens 3die Maaned pludselig et meget stærkt Nedfald i den 4de, og noget Lignende gjentager sig efter det første Aars Udløb. For de enkelte Kjøens Vedkommende udviser Tabellen, tildels maaskee paa Grund af de mindre Tal, som gjøre Tilfældighedernes Indflydelse større, en mindre jevn Aftagen af Procenttallene, og blandt Tilfældene af samme Varighed en Del indbyrdes Uoverensstemmelser mellem Mændene og Kvinderne, som dog neppe alle tør ansees for ganske tilfældige, da der i det Hele er den Forskjel mellem Kjønnene, at Helbredelsesresultatet i de Tilfælde som ere indkomne i Løbet af Sygdommens første 3 Maaneder er gunstigere blandt Mændene end blandt Kvinderne, hvorimod det Omvendte finder Sted i Tilfældene af længere Varighed. Navnlig have Kvinderne givet et langt overvejende Antal Helbredelser i de Tilfælde, hvor Indlæggelsen først havde fundet Sted efter det første Halvaars Udløb og indtil 2 Aars Varighed.

Disse Forhold træde tydeligere frem ved at sammenfatte Helbredelsesprocenterne efter Tab. XXX i større Grupper, saaledes:

	Mænd.	Kvinder.	Begge Kjøen.
i 1ste Maaned	56,6 %	52,2 %	54,3 %
i 2den og 3die Maaned	53,4 -	46,8 -	49,6 -
i 2det Fjerdingaar	35,6 -	37,2 -	36,4 -
i 2det Halvaar	19,8 -	32,6 -	26,6 -
i 2det Aar	10,6 -	13,8 -	11,8 -
efter 2det Aar	6,2 -	5,8 -	6,0 -

De Tal hvoraf ovenstaaende Helbredelsesprocenter fremgaae, ere formentlig store nok til at give fuld Bekræftelse paa den Sætning, at Sindssygdommens Helbredelighed staaer i omvendt Forhold til deres Varighed, og de berettigede tillige til den Slutning, at Udsigterne til Helbredelse i det Hele taget holde sig længere hos de kvindelige Sindssyge end hos de mandlige.

X.

Behandlingsresultater.

Helbredede og Bedrede.

Forinden vi gaae over til den nærmere Omtale af Behandlingens Udbytte og Sygdomstilfældenes Udfald, skulle vi forudskikke nogle Bemærkninger om Betydningen af de Rubriker, hvorunder de afgaaede Patienter i det Følgende ere klassificerede med Hensyn til deres Tilstand.

Dersom man vilde tage Ordet Helbredelse i saa streng Forstand, at man til de Helbredede kun henførte saadanne, hos hvem Sygdommen aldeles intet Spor af sin Tilværelse efterlader, vilde denne Klasse reduceres ikke ganske lidt, thi om mange af dem, som blive i Stand til atter at træde ud i Livet og udfylde deres Plads tilfredstillende, maa det dog indrømmes, at Sindssygdommen ligesom har mærket dem med sin Finger, til et blivende Vidnesbyrd om, at den Disposition, som var tilstede før dens Udbrud, ikke er formindsket ved dens Ophør, saa at f. Ex. en mindre betydelig Svækkelse i denne eller hin Sphære af det aandelige Liv, en eller anden Særhed eller Ejendommelighed, som tidligere var Vedkommende fremmed eller i alt Fald mindre fremtrædende, i lang Tid, ofte for bestandigt vedbliver at minde om det Overstaaede. Men det vilde ogsaa baade være upraktisk og stridende mod den Opfattelse af Begrebet »Helbredelse«, som med fuld Feje gjør sig gjældende i det daglige Liv, at tage Ordet i saa snever en Betydning. Man vil dog ikke benægte, at en Typhus eller en Koldfeber er helbredet, fordi den kan have efterladt sig en temporær